

Labiální B, velární U

alomorfie Vsg

Radk-u

*Prokop-u

veláry+[u]: U

U-U

labiály: ¬U

[u]: ¬B

protetické v

voko

*vucho

labiály+[o]: B

B-B

[u]: ¬B

	k	p	u	o		
U	✓	✗	✓	?	o = B	nebo o = BU ?
B	✗	✓	✗	✓		

Interakce mezi [o] a [u]

u-uː   u-česat – ú-čes   Julie – Jůla

u-ou   zub – zoubek   Inul – Inout

o-oː   Monika – Můňa

o-uː   cop – cůpek   prostřelit – průstřel

u-o, u-oː, o-ou   ✕

Hypokoristika

o-o: Monika – M^oňa, Bohumil – B^oža; profesor – prófa

u-u: Julie – J^ula; vzrušení – vzr^ušo

e-e: Přemysl – Př^ema, Klement – Kl^ema; večere – věča

dloužení o > o: je pravidelné jen u hypokoristik

$V_i > VV_i$ / hypokoristika (= zachování melodie vokálu)

u-u: (prefixy)

ú-čes   u-**čes-á**-n-í   ú-trp-n-ý   u-**trp-ě**-n-ý   ú-čin-k-ova-t   u-**čin-i**-t

Caha & Ziková (2016): prefix se posouvá z **interní** do **externí** pozice →
externí pozice je prozodicky omezená → vyžaduje krátký V
efekt posunu = krácení VV > V

[**VV**-v] =>   [[VV-v]-téma] =>   [V-[[~~VV~~-v]-téma]]

[**ú**-čes]   [[ú-čes]-á]   [u-[[**ú**-čes]-á]]

Alternující vs. nealternující prefixy

1. nealternující = lexikálně krátký (V v **interní** i **externí** pozici)

[**V**-v] => [[V-v]-téma] => [V-[[~~V~~-v]-téma]]

[**o**-kap] [[o-kap]-á] [o-[[~~e~~-kap]-á]]...ní

2. alternující = lexikálně dlouhý (VV = **interní** p., V = **externí** p.)

[**VV**-v] => [[VV-v]-téma] => [V-[[~~VV~~-v]-téma]]

[**ú**-čes] [[ú-čes]-á] [u-[[~~ú~~-čes]-á]]

[**prů**-řez] [[prů-řez]-á] [pro-[[~~prů~~-řez]-á]]...ní

Krácení prefixů: u: > u, u: > o

u:- > u-

pru:- > pro-

VV_U > V_U

VV_{UB} > V_B

	k	p	u-	u	o	
U	✓	✗	✓	✓	✗	vod-táhnout, vo-padat
B	✗	✓	✗	✓	✓	*vu-táhnout, *vu-padat

= dvě fonologicky různá [u] podle výsledku krácení

Deminutiva

plot   plůt-ek

ohon   ohůn-ek

robot   robůt-ek

traktor   traktůr-ek

profesor   profesůr-ek (o > u:)
                    próf-a (o > o:)

bal{oó}n   bal{oó}n-ek

lampi{oó}n   lampi{oó}n-ek

citr{oó}n   citr{oó}n-ek

[o:] v deminutivu = variace mezi
[o] a [o:] v základu

→ jediný produktivní typ dloužení
[o] v deminutivech je na [u:]

Synkretismus?

prefix <i>u-</i> ~ <i>ú-</i>	[u] = U	krácení: $VV_U > V_U$	není B => není v-proteze
prefix <i>pro-</i> ~ <i>prů-</i>	[u] = UB	krácení: $VV_{UB} > V_B$	B zůstává po krácení
kořen <i>plot</i> ~ <i>plůt</i>	[o] = B		
	[o] = UB	dloužení: $V_{UB} > VV_U$	U zůstává po dloužení
	[u] = U		

Problém: [o] = komplexní i simplexní vokál

[u] = komplexní i simplexní vokál

prů-/pro-

ú-, vý-, zá- (není variace)

prů/pro (variace)

ú-hoz/*u-hoz

vý-hoz/*vy-hoz

prů-hoz/pro-hoz

ú-let/*u-let

ná-let/*na-let

prů-let/pro-let

zá-střih/*za-střih

prů-střih/pro-střih

ú-lom-ek/*u-lom-ek

prů-lom/pro-lom

alternace *prů-* ~ *pro-* není fonologicky aktivní proces

→ [u:] se krátí jen na [u], *u: > o

dům - domu

dům	hnůj	sůl	otc-ův
dom-u	hnoj-e	sol-i	otc-ov-a
dom-y	hnoj-ník	sol-it	otc-ov-ých
dom-áci	hnoj-it	sol-ný	otc-ov-ský

[o] je všude kromě Nsg

→ nejde o krácení *u: > o, ale ani o dloužení

→ alternace není výsledkem fonologického procesu

Imperativ: *VVC#

u: > u   trůníš > truň, půlíš > pul, úžíš > už, úpíš > up, ústíš > ?ust'
(! půjčíš > půjč, mluvená č.: pučíš > puč)

u: > o   (půjdeš > pojd', mluvená č.: pudeš > pod')

Mezishrnutí

ú-čes – u-česat   [u] = U   krácení: $VV_U > V_U$
půlit – pul

plot – plůt-ek   [o] = UB   dloužení: $V_{UB} > VV_U$
                                 [u] = U

	k	p	u	o
U	✓	✗	✓	✓
B	✗	✓	✗	✓